

PK 2. szám*

Aki a Ptk. 118. §-ának (2) bekezdésében meghatározott valamely feltétel hiányában a dolgon nem szerez tulajdonjogot, a dolog kiadása ellenében nem követelheti a dologért nyújtott ellenszolgáltatás megtérítését a tulajdonostól.

Annak eldöntésénél, hogy a bűncselekmény útján szerzett dolog vevője követelheti-e a dolog kiadása ellenében a vételár megtérítését a tulajdonostól, a tulajdonjog megszerzésére vonatkozó szabályokból kell kiindulni.

A Ptk. 117. §-ának (1) bekezdése szerint átruházással - ha a törvény kivételt nem tesz - csak a dolog tulajdonosától lehet a tulajdonjogot megszerezni. Ez alól a szabály alól a törvény a forgalom biztonsága érdekében meghatározott szűk körben kivételt tesz. A Ptk. 118. §-a a nemtulajdonostól való tulajdonszerzést illetően különböztet a kereskedelmi forgalomban eladott és a kereskedelmi forgalmon kívül értékesített dolog, illetőleg az ilyen dolgokon való tulajdonszerzés között. Az előbbi esetben nagyobb teret enged a nemtulajdonostól való tulajdonszerzésnek, az utóbbi esetben pedig egészen szűk körben teszi ezt lehetővé. A Ptk. 118. §-ának (1) bekezdése szerint ugyanis a kereskedelmi forgalomban eladott dolgon a jóhiszemű vevő akkor is tulajdonjogot szerez, ha a kereskedő nem volt tulajdonos. Ilyen esetben tehát két feltétele van a tulajdonjog megszerzésének: a kereskedelmi forgalomban történő vétel és a vevő jóhiszeműsége.

A (2) bekezdés értelmében kereskedelmi forgalmon kívül is tulajdonjogot szerez az, aki jóhiszeműen és ellenszolgáltatás fejében olyan személytől szerzi meg a dolgot, akire azt a tulajdonos bízta. A kereskedelmi forgalmon kívüli tulajdonszerzésnek tehát három együttes feltétele van: a vevő jóhiszeműsége, a dologért ellenszolgáltatás adása és a dolognak olyan személytől megszerzése, akire azt a tulajdonos bízta. Olyan esetekben, amikor a kereskedelmi tevékenységet kifejtő szervezet vásárolt dolgot eladás céljára, nem kereskedelmi forgalomban

történt vételről van szó, tehát a Ptk. 118. §-ának (1) bekezdésében foglalt - a kereskedelmi forgalomban történt eladásra vonatkozó - rendelkezés nem alkalmazható, mert ez a szabály csak a kereskedelmi forgalomban történt eladásokra vonatkozik, nem pedig arra az esetre, amikor a kereskedő vásárol vagyontárgyakat magánszemélytől az üzlete körében. Az ilyen vásárlásokra a Ptk. 118. §-ának (2) bekezdésében foglalt rendelkezéseket kell alkalmazni. Ezek szerint pedig az is feltétele a nem tulajdonostól való tulajdonszerzésnek, hogy a vevő olyan személytől szerezzék meg a dolgot, akire azt a tulajdonos bízta. Minthogy a bűncselekménnyel szerzett dolog eladása esetén a vevő nem ilyen személytől vásárolja a dolgot, ezért a tulajdonjogot nem szerzi meg. Ez egyben azt is jelenti, hogy a tulajdonos a tulajdonjogát nem vesztette el, s éppen a tulajdonjoga alapján követelheti a dolog kiadását.

A Ptk. 194. §-a a dologra fordított költségekről rendelkezik, mégpedig mind az (1), mind pedig a (2) bekezdésben, s ezen a körön belül különböztet a szükséges és a hasznos költségek között. Ha tehát a bűncselekmény útján szerzett dolgot értékesítő személynek a dologért kifizetett vételár nem tekinthető a dologra fordított költségnek, ez esetben ezeknek a költségeknek a megtérítése nem követelhető a Ptk. 194. §-ának sem az (1), sem pedig a (2) bekezdésében foglalt rendelkezése alapján, minthogy mind a két dologra fordított költségek megtérítéséről szól. Márpedig a dolog vételára nem tekinthető a dologra fordított olyan szükséges vagy hasznos költségnek, amelyről a Ptk. 194. §-a rendelkezik. A "hasznos költségek"-en a dolog értékének a növelésére a dolog gyümölcsözővé tételére, használhatóságának a fokozására fordított s hasonló jellegű költségeket kell érteni. Maga a jogszabály nem ad alapot a Ptk. 194. §-ának (2) bekezdésében foglalt rendelkezés olyan kiterjesztő értelmezésére, hogy a dologra fordított hasznos költségen a dolog megszerzésére fordított ellenértéket is érteni kell.

A szóban levő esetben valójában arról van szó, hogy ki viselje a

bűncselekményt elkövető személytől való vásárlás kockázatát. A Ptk. 118. §-ában foglalt - a kereskedelmi forgalomban és a kereskedelmi forgalmon kívül történő vétel között különböztető - szabályozás jogpolitikai célja éppen az volt, hogy a kereskedelmi forgalmon kívül vásárlókat fokozott körültekintésre, gondosságra nevelje, s lehetőleg megakadályozza a nemtulajdonostól való vásárlásokat. A hátrányos következményeket tehát az ilyen szerződések körében kell megállapítani, mert ez az a terület, ahol a hátrányos jogkövetkezmények megállapításával az állampolgárok magatartását megfelelően befolyásolni lehet. Ennek egyik eszköze az is, hogy a kereskedelmi forgalmon kívüli vétel esetén a jogkövetkezmények a vevőre nézve súlyosabbak. A bűncselekmény útján szerzett dolog megvételével járó kockázatot tehát a kereskedelmi forgalmon kívül vásárlónak kell viselnie. Lehetősége van viszont arra, hogy a dologért kifizetett vételárat visszakövetelje attól, akivel az adásvételi szerződést megkötötte, vagyis aki olyan dolgot adott el neki, amelyet bűncselekmény útján szerzett meg, s amelynek nem volt tulajdonosa.

* Az 1/2014. PJE határozat szerint a Polgári Kollégium az új Ptk. eltérő rendelkezése miatt az új Ptk. alkalmazása körében nem tartotta irányadónak.